EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 3.12.2020.
COM(2020) 790 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA

o akcijskom planu za europsku demokraciju

„Europska unija ne svodi se samo na stranke i politiku, propise ili uredbe, tržišta ili valute. Riječ je prije svega o ljudima, njihovim težnjama i zajedništvu. Riječ je o borbi za njihovu slobodu i njihove vrijednosti, jednostavno – za bolju budućnost.”

Predsjednica Komisije von der Leyen, 27. studenoga 2019.

1. UVOD

Demokracija, vladavina prava i temeljna prava osnova su Europske unije. Demokracija je temeljna europska vrijednost i preduvjet za članstvo u EU-u. Građani EU-a smatraju da su demokracija, ljudska prava i vladavina prava njegova najvažnija prednost[1].

Demokracija omogućuje građanima da oblikuju zakone i javne politike na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Za to su potrebne zaštitne mjere, provjere i ravnoteže te institucije koje ispunjavaju svoje uloge i poštuju pravila pluralističke demokratske rasprave. Kako bi sudjelovanje bilo smisleno, građani isto tako moraju imati mogućnost donositi vlastite prosudbe – trebali bi imati mogućnost donositi izborne odluke u javnom prostoru u kojem se može slobodno izraziti mnoštvo mišljenja i u kojem slobodni mediji, akademska zajednica i civilno društvo mogu sudjelovati u poticanju otvorene rasprave, bez zlonamjernoga domaćeg ili stranog uplitanja. Demokracija se može razvijati samo u ozračju u kojem se poštuju sloboda informiranja i sloboda izražavanja, u skladu s Poveljom o temeljnim pravima, čime se svima omogućuje da izraze svoje mišljenje, bez obzira na to koliko su kritični prema vladama i osobama na vlasti.

Ne može se uzimati zdravo za gotovo – potrebno ju je aktivno njegovati i braniti. U posljednje je vrijeme primjetan ponovni porast političkog angažmana građana i povećan odaziv birača na izborima, ali kao i u mnogim mjestima diljem svijeta, demokracija u EU-u i njegovim državama članicama suočava se s izazovima: sve veći ekstremizam i polarizacija, kao i dojam otuđenosti između ljudi i njihovih izabranih predstavnika[2]. Naši demokratski sustavi i institucije posljednjih su godina sve češće meta napada[3]. Ugrožen je integritet izbora, pogoršala se kvaliteta okruženja u kojem djeluju novinari i civilno društvo te su uočena usklađena djelovanja, među ostalim i stranih aktera, u cilju širenja lažnih i obmanjujućih informacija i manipuliranja biračima. Upravo one slobode koje nastojimo poštovati, kao što je sloboda izražavanja, u nekim su se slučajevima iskorištavale za obmanjivanje i manipuliranje. Pandemija bolesti COVID-19 posebno je naglasila te izazove: izvanredne hitne mjere poduzete za rješavanje ove dosad nezabilježene javnozdravstvene krize utjecale su na politički proces i ponegdje izazvale zabrinutost u pogledu utjecaja na demokraciju[4].

---

[1] Posebno izvješće Eurobarometra br. 479 o budućnosti Europe (listopad i studeni 2018.). Tu prednost najvažnijom smatra 34 % ispitanika, što je stavlja ispred gospodarske, industrijske i trgovinske moći (31 %) i životnog standarda građana EU-a (25 %).

[2] Vidjeti primjerice *The Global State of Democracy 2019 Report* (Izvješće o globalnom stanju demokracije za 2019.) (2019.) Međunarodnog instituta za demokraciju i pomoć pri izborima.

[3] Političke smjernice predsjednice von der Leyen, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/political-guidelines-next-commission_hr.pdf.

[4] Venecijanska komisija (2020.), Privremeno izvješće o mjerama donesenima u državama članicama EU-a slijedom krize izazvane pandemijom bolesti COVID-19 i njihovu utjecaju na demokraciju, vladavinu prava i temeljna prava (doneseno 8. listopada 2020.).

Cilj je ovog akcijskog plana za europsku demokraciju da se rješavanjem najosjetljivijih pitanja za naše sustave i građane ojača otpornost demokracija EU-a u suočavanju s izazovima. Rad na rješavanju tih pitanja mora se obavljati na razini EU-a i nacionalnoj razini uz potpuno poštovanje temeljnih prava i sloboda predviđenih Ugovorima i Poveljom o temeljnim pravima te nacionalnim i međunarodnim pravilima o ljudskim pravima.

Istodobno, s porastom pritiska na demokraciju, vladavinu prava i ljudska prava na globalnoj razini, EU se ne bavi samo zaštitom demokracije unutar svojih granica, već aktivno radi na zaštiti, poticanju i podupiranju demokracija diljem svijeta[5]. Izazovi povezani s funkcioniranjem demokracije globalni su, a svjetskim demokracijama u zajedničkom je interesu da surađuju u njihovu rješavanju. Na razini EU-a za to je potreban usklađen pristup između unutarnjeg i vanjskog djelovanja. Način na koji njegujemo i jačamo svoje demokratske temelje u Uniji i državama članicama utječe na snagu našeg vanjskog djelovanja. Ovim akcijskim planom Komisija predlaže odgovor koji se temelji na pravima i slobodama pojedinaca, transparentnosti i odgovornosti, a koji bi mogao poslužiti i kao primjer pristupa tim globalnim izazovima za demokraciju te kao temelj za izgradnju partnerstva s demokracijama koje dijele iste vrijednosti.

Digitalna transformacija naših demokracija

Digitalna revolucija preobrazila je demokratsku politiku. Političke kampanje sada se vode ne samo na kućnom pragu, na plakatima, u radijskom eteru i na televizijskim zaslonima nego i na internetu. Time se političkim akterima pružaju nove mogućnosti da dopru do birača. Stvaraju se i nove mogućnosti za građanski angažman, čime se nekim skupinama, posebno mladima, olakšava pristup informacijama te sudjelovanje u javnom životu i demokratskoj raspravi.

Međutim, brzim razvojem internetskih kampanja i internetskih platformi stvorene su i nove slabosti te je otežano održavanje integriteta izbora, osiguravanje slobode i pluralizma medija i zaštita demokratskog procesa od dezinformiranja i drugih oblika manipuliranja. Digitalizacija je omogućila nove načine financiranja političkih aktera iz nekontroliranih izvora, kibernapadi mogu biti usmjereni na ključnu izbornu infrastrukturu, novinari su izloženi uznemiravanju na internetu i govoru mržnje, a lažne informacije i polarizirajuće poruke brzo se šire društvenim medijima, među ostalim u okviru koordiniranih kampanja dezinformiranja. Učinak nekih od tih koraka pojačava se primjenom netransparentnih algoritama koje često upotrebljavaju komunikacijske platforme.

Digitalnom transformacijom dovode se u pitanje naše europske demokratske kulture u svoj njihovoj raznolikosti. Postojeće zaštitne mjere za osiguravanje transparentnosti i jednakosti u pogledu resursa i medijskog prostora tijekom predizbornih kampanja nisu osmišljene za digitalno okruženje. Kombiniranjem osobnih podataka i umjetne inteligencije sa psihološkim profiliranjem i složenim tehnikama mikrociljanja[6] alati za internetske kampanje još su moćniji. Neki od tih alata, kao što je obrada osobnih podataka, uređeni su pravom EU-

---

[5] Zajednička komunikacija Europskom parlamentu i Vijeću „Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020.–2024.” (JOIN(2020) 5 final, 25. ožujka 2020.), kojom se potvrđuje predanost EU-a promicanju i zaštiti demokracije diljem svijeta.

[6] Europska komisija, Zajednički istraživački centar (2020.), *Technology and democracy: understanding the influence of online technologies on political behaviour and decision-making* (Demokracija i tehnologija: razumijevanje utjecaja internetskih tehnologija na političko ponašanje i donošenje političkih odluka).

a. Međutim, drugi alati trenutačno su uglavnom uređeni korporativnim uvjetima pružanja usluga, a mogu biti izuzeti iz nacionalnih ili regionalnih propisa jer se provode iz područja izvan izborne nadležnosti. Zabrinutost u pogledu transparentnosti i odgovornosti internetskih platformi pridonosi izazovu provedbe pravila. Internetske platforme mogu uključivati aktivnosti informativnih medija i imati selektivnu ulogu u distribuciji internetskih vijesti, ali ne podliježu istim nacionalnim pravilima i profesionalnim standardima.

Jačanje demokratske otpornosti

Ovaj je akcijski plan usmjeren na institucije EU-a, nacionalne vlade i parlamente, koji imaju primarnu odgovornost za osiguravanje dobrog funkcioniranja demokracije, kao i na druga nacionalna tijela, političke stranke, medije i civilno društvo te internetske platforme. Njime se, uz potpuno poštovanje nacionalnih nadležnosti, utvrđuje čvršći politički okvir EU-a i posebne mjere za:

- promicanje slobodnih i poštenih izbora i snažnog demokratskog sudjelovanja,
- podupiranje slobodnih i neovisnih medija, te
- suzbijanje dezinformacija.

Zdrava demokracija oslanja se na angažman građana i aktivno civilno društvo u svakom trenutku, ne samo u vrijeme izbora. Angažirani, informirani i odgovorni građani najbolje su jamstvo otpornosti naših demokracija. U akcijskom planu snažan naglasak stavljen je na jačanje položaja građana i civilnog društva kako bi se suzbile prijetnje[7].

2. ZAŠTITA INTEGRITETA IZBORA I PROMICANJE DEMOKRATSKOG SUDJELOVANJA

Veliki odaziv birača na nedavno održanim izborima diljem EU-a ukazuje na to da građani i dalje imaju povjerenje u moć glasačke kutije kao alata s pomoću kojeg mogu izraziti svoje mišljenje i pozvati svoje predstavnike na odgovornost. Istodobno, društveni mediji jedan su od kanala putem kojih se pokušava manipulirati javnim mnijenjem, odvratiti od sudjelovanja u izborima te dovesti u sumnju integritet izbornog postupka. Zabilježeni su i pokušaji vanjskog uplitanja[8].

Za očuvanje demokracije potrebno je odlučnije djelovanje kako bi se zaštitio izborni postupak, očuvala otvorena demokratska rasprava i ažurirale zaštitne mjere s obzirom na novo digitalno okruženje. Bit je demokracije bogatstvo participativnih praksi, građanski

---

[7] Akcijski plan temelji se na javnom savjetovanju koje je pokazalo da se uvelike prepoznaju rizici od uplitanja u demokraciju EU-a i potreba za ciljanim djelovanjem na internetu i izvan njega. Izvješće je dostupno ovdje: https://ec.europa.eu/info/files/report-public-consultation-european-democracy-action-plan-edap_en.

[8] Na primjer, dokazi prikupljeni za vrijeme izbora za Europski parlament održanih 2019. pokazali su da su se iz ruskih izvora kontinuirano širile dezinformacije u cilju uplitanja u izborni postupak („Izvješće o provedbi Akcijskog plana za borbu protiv dezinformiranja” (JOIN(2019) 12 final, 14.6.2019.)). U Izvješću o izborima za Europski parlament za 2019. (COM(2020) 252 final) naknadno je zaključeno da su zaprimljene pritužbe povezane s izoliranim kibernapadima, zaštitom podataka i drugim pitanjima povezanima s izborima, ali da nisu utvrđeni tajni, koordinirani opsežni napori u cilju uplitanja u izbore.

angažman i poštovanje demokratskih standarda i vladavine prava, koji se primjenjuju tijekom cijelog izbornog ciklusa.

2.1 Transparentnost političkog oglašavanja i komunikacije

Pridržavanje tradicionalnih pravila u pogledu političkih kampanja može biti posebno zahtjevno u internetskom kontekstu. Pravila je često teško provoditi ili su nedjelotvorna u internetskom okruženju ili nadležna tijela možda nemaju ovlasti ili sredstva za suočavanje s aktivnošću na internetu. **Prekogranični potencijal internetskih aktivnosti** otvara mogućnosti, ali isto tako stvara dodatne poteškoće jer su pitanja povezana s izborima u velikoj mjeri uređena pravilima koja se primjenjuju samo u određenoj nadležnosti ili koja nisu osmišljena na način da se uzima u obzir internetski prostor u kojem ne postoje granice.

Postoji očita potreba za većom **transparentnošću u političkom oglašavanju i komunikaciji** te s time povezanim komercijalnim aktivnostima. Od iznimne su važnosti bolja provedba i usklađenost s pravilima Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR)[9].

Građani, civilno društvo i odgovorna tijela moraju moći jasno vidjeti izvor i svrhu takvog oglašavanja. U internetskom okruženju često je teško **prepoznati plaćeni politički materijal** i razlikovati ga od drugih političkih sadržaja, među ostalim i zato što se često može činiti da je riječ o „organskom", tj. neplaćenom sadržaju koji dijele ili stvaraju drugi korisnici. Time se stvara pravna nesigurnost za pružatelje usluga i druge subjekte, posebno internetske posrednike, politička konzultantska društva i povezana društva, ali i za političke stranke, organizacije koje sudjeluju u kampanjama, kandidate i za širu javnost[10], te se utječe na odgovornost i nadzor.

Nove tehnike kojima se posrednici/pružatelji usluga koriste za ciljano oglašavanje na temelju osobnih informacija korisnika omogućuju da se političkim oglasima pojača učinak i da se prilagode određenim profilima pojedinca ili skupine, često bez njihova znanja. Mikrociljanje i tehnike bihevioralnog profiliranja mogu se temeljiti na nepropisno dobivenim podacima i mogu se zloupotrijebiti za širenje diskursa kojim se unosi razdor i stvara polarizacija. Taj proces znatno otežava pozivanje političara na odgovornost za poruke koje šalju i stvara nove mogućnosti za pokušaje manipuliranja biračkim tijelom[11]. Ostala su

---

[9] Uredba 2016/679 od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ, SL L 119, 4.5.2016.

[10] Velik broj ispitanika u okviru javnog savjetovanja (uključujući one iz poslovnog i civilnog društva) izjavio je da nedostatak transparentnosti i jasnih definicija uzrokuju poteškoće i nesigurnosti, osobito kad je riječ o razlikovanju plaćenoga političkog materijala od drugih političkih sadržaja. Ispitanici podržavaju stroža pravila o objavljivanju, uključujući transparentnost u pogledu podrijetla sadržaja (96 % ispitanika), izradu otvorenih i transparentnih arhiva i registara političkih oglasa (91 %) i zahtjeve da političke stranke objave informacije o financiranju svojih kampanja (82 %). Njih 82 % podržalo je postojanje kriterija kojima se zahtijeva da se mikrociljanje političkog sadržaja jasno i transparentno objavi za svaki oglas.

[11] Neovisno o njegovu stvarnom utjecaju, skandal povezan s društvima Facebook i Cambridge Analytica, u kojem se došlo do osobnih podataka nekoliko milijuna korisnika Facebooka bez njihova pristanka te su se ti podaci iskoristili uglavnom za političko oglašavanje, predstavlja primjer jasne namjere manipulacije iskorištavanjem rupa u zakonu i slabih zaštitnih mjera kojima društveni mediji štite osobne podatke svojih korisnika. Skandal je pokazao da se podatkovna analiza, u kombinaciji s tehnikama mikrociljanja i psihološkog profiliranja, može upotrijebiti za zavaravanje, smanjenje odaziva birača i manipuliranje njihovim načinom glasanja.

pitanja koja uzrokuju zabrinutost prikrivanje i/ili pogrešno prikazivanje ključnih informacija kao što su podrijetlo, namjera, izvori i financiranje političkih poruka[12].

U svrhu rješavanja navedenih pitanja, Komisija će 2021. predstaviti **zakonodavni prijedlog o transparentnosti sponzoriranog političkog sadržaja.** Prijedlogom će se dopuniti pravila o internetskom oglašavanju u okviru budućeg Akta o digitalnim uslugama kako bi se utvrdila posebna pravila dovoljno vremena prije izbora za Europski parlament u svibnju 2024. Bit će usmjeren na sponzore plaćenih sadržaja i proizvodne/distribucijske kanale, uključujući internetske platforme, oglašivače i politička konzultantska društva, jasnije će definirati njihove odgovornosti i osigurati pravnu sigurnost. Njime će se osigurati da se relevantna temeljna prava i standardi jednako učinkovito poštuju na internetu kao i izvan njega. Komisija će dodatno procijeniti je li potreban ciljani pristup tijekom predizbornih razdoblja.

Inicijativom će se utvrditi na koje će se aktere i koju vrstu sponzoriranog sadržaja primjenjivati zahtjevi za veću transparentnost. Njome će se pozivati na odgovornost i omogućiti praćenje i provedba relevantnih pravila, revizija i pristup neosobnim podacima te olakšati postupanje s dužnom pažnjom. Komisija će razmotriti i daljnje ograničavanje mikrociljanja i psihološkog profiliranja u političkom kontekstu. Određene posebne obveze mogle bi se proporcionalno nametnuti internetskim posrednicima, pružateljima usluga oglašavanja i drugim akterima, ovisno o njihovoj veličini i utjecaju (na primjer za označivanje, vođenje evidencije, zahtjeve u pogledu objavljivanja, transparentnost plaćene cijene te kriterije za ciljanje i isticanje). Dodatnim odredbama mogla bi se predvidjeti posebna suradnja s nadzornim tijelima te omogućiti kodeksi koregulacije i profesionalni standardi.

Na temelju interdisciplinarnih razmjena među državama članicama u okviru europske mreže za suradnju u području izbora, uspostavljene 2019. uoči izbora za Europski parlament kako bi se omogućila konkretna i praktična razmjena o nizu tema relevantnih za osiguravanje slobodnih i poštenih izbora[13], predloženo zakonodavstvo bit će dopunjeno **mjerama potpore i smjernicama** za države članice i druge aktere, kao što su nacionalne političke stranke i nadležna tijela, uzimajući u obzir ograničenu nadležnost EU-a u tom području.

Djelovanja:

- *predlaganje zakonodavstva, predviđeno za 2021., kojim bi se osigurala veća transparentnost u području sponzoriranih sadržaja u političkom kontekstu („političko oglašavanje”),*
- *donošenje mjera potpore i smjernica za političke stranke i države članice.*

2.2 Jasnija pravila o financiranju europskih političkih stranaka

Financiranje europskih političkih stranaka uređeno je pravom EU-a[14].. U Izvješću o izborima za Europski parlament 2019. istaknuta je potreba za jačanjem određenih pravila

[12] „Izvješće o izborima za Europski parlament 2019.” (COM(2020) 252 final).

[13] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/european-cooperation-network-elections_hr

[14] Uredba (EU, Euratom) 2018/673 od 3. svibnja 2018. o izmjeni Uredbe (EU, Euratom) br. 1141/2014 o statutu i financiranju europskih političkih stranaka i europskih političkih zaklada (SL L 114I, 4.5.2018.,

kako bi se spriječilo vanjsko uplitanje, posebno s pomoću veće transparentnosti u pogledu izvora financiranja europskih političkih stranaka kako bi se riješilo pitanje neizravnog financiranja koje interesne strane iz inozemstva usmjeravaju kroz nacionalna sredstva ili privatne donacije[15]. Komisija će 2021. predložiti **preispitivanje zakonodavstva o financiranju europskih političkih stranaka** u cilju rješavanja pitanja financiranja europskih političkih stranaka iz izvora izvan EU-a, preispitivanja zahtjeva u pogledu revizije, jačanja veza između europskog financiranja i nacionalnih kampanja te olakšavanja transparentnosti i revizije. Cilj je uspostaviti nova pravila dovoljno vremena prije izbora za Europski parlament u svibnju 2024.

Komisija će razmotriti i razvoj internetskih softverskih alata kojima bi se pomoglo civilnom društvu u radu u području političkog financiranja i financijske transparentnosti, primjerice u prepoznavanju i otkrivanju mogućih prijevara i nepravilnosti u objavljenim računima političkih stranaka.

Djelovanja:

- *predlaganje revizije Uredbe br. 1141/2014 o statutu i financiranju europskih političkih stranaka i europskih političkih zaklada 2021.*

2.3 Pojačana suradnja u EU-u radi osiguravanja slobodnih i poštenih izbora

Organizacija nacionalnih izbora u nadležnosti je država članica koja se temelji na međunarodnim standardima, a određena pitanja kao što je zaštita podataka uređena su širim okvirom prava EU-a. Izbori za Europski parlament i biračka prava mobilnih građana EU-a uređuju se posebnim zakonodavstvom EU-a, a većina aspekata relevantnih za izborni postupak i dalje se temelji na nacionalnom pravu. Iskustvo stečeno u razdoblju uoči izbora za Europski parlament 2019. pokazalo je kako se bliskom koordinacijom i suradnjom na nacionalnoj i europskoj razini može dati ključan doprinos u tom pogledu.

Komisija će predložiti i **novi operativni mehanizam EU-a kao potporu otpornosti izbornih postupaka.** Mehanizam će biti organiziran i koordiniran u okviru europske mreže za suradnju u području izbora, a cilj mu je pružiti potporu u raspoređivanju zajedničkih stručnih timova i razmjenama o pitanjima kao što su kibersigurnost izbora i internetska forenzika[16], i to u bliskoj suradnji sa skupinom za suradnju u području mrežnih i informacijskih sustava i EU-ovim sustavom brzog uzbunjivanja. Komisija će i dalje nastojati olakšavati jaču suradnju nadležnih tijela država članica u suočavanju s posebnim izazovima (npr. povezanima s predizbornim razdobljima, promatranjem izbora, neovisnim izbornim nadzorom i djelotvornim pravnim lijekovima), što uključuje praćenje (među ostalim na internetu), utvrđivanje prijetnji, izgradnju kapaciteta, rad nacionalnih izbornih mreža i suradnju s privatnim sektorom. Istražit će se mogućnosti pružanja uzajamne potpore,

---

str. 1.); Uredba (EU, Euratom) 2019/493 od 25. ožujka 2019. o izmjeni Uredbe 1141/2014 u pogledu postupka provjere povezanog s kršenjima pravila o zaštiti osobnih podataka u kontekstu izbora za Europski parlament, (SL L 85I, 27.3.2019., str. 7.)

[15] 84 % ispitanika u javnom savjetovanju podržalo je veću transparentnost u pogledu financiranja europskih političkih stranaka.

[16] Za prikupljanje i upotrebu internetskih podataka za potrebe pravosuđa (npr. za praćenje i provedbu relevantnih pravila) nadzorna tijela moraju imati specijalizirane kapacitete i odgovarajuće ovlasti.

uključujući internetski forum, zajedničko osposobljavanje, objedinjene resurse i stručno znanje te kapacitete za praćenje na internetu. Navedeni bi napori mogli biti djelotvorniji ako bi se izborni postupci ili aspekti njihova provođenja definirali kao kritična infrastruktura[17]. Komisija će organizirati **događaj na visokoj razini** na kojem će se okupiti različita tijela u cilju suočavanja s izazovima povezanima s izbornim postupcima te omogućavanja građanima da kao birači i kandidati sudjeluju u demokratskom procesu.

Na razini EU-a poduzet će se posebne mjere u svrhu **zaštite izborne infrastrukture od kibernapada**[18]. U tom će se kontekstu ažurirati **Priručnik o kibersigurnosti tehnologije za provedbu izbora**[19] te će se organizirati daljnje praktične vježbe i preispitati rizici i pripravnost, oslanjajući se na zajednički rad europske mreže za suradnju u području izbora i skupine za suradnju u području mrežnih i informacijskih sustava. Budućom strategijom EU-a za kibersigurnost osigurat će se međusektorski okvir, koji će biti popraćen zakonodavnim prijedlozima za poboljšanje sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava i zaštitu kritičnih infrastruktura.

Naglasak Komisije bit će na **jačanju suradnje između država članica i relevantnih regulatornih tijela u pogledu jednakog postupanja i uravnotežene medijske pokrivenosti tijekom izbora** s obzirom na to da tradicionalni mediji i internetske platforme ne podliježu istim obvezama. Dodatne smjernice u tom području mogle bi se omogućiti na razini EU-a, oslanjajući se na stručno znanje nacionalnih regulatornih tijela za medije u sklopu Europske skupine regulatora za audiovizualne medijske usluge (ERGA)[20] i na stručno znanje samoregulatornih tijela za medije. Taj će se rad isto tako temeljiti na stručnom znanju europske mreže za suradnju u području izbora i EU-ovu sustavu brzog uzbunjivanja. Poštovanje standarda novinarskog i uredničkog integriteta posebno je važno u kontekstu izbora.

Komisija će isto tako ojačati bazu znanja i istražiti načine na koje može **pomoći građanima i nacionalnim izbornim tijelima u izgradnji otpornosti na prijetnje izbornom postupku**. To bi obuhvaćalo studije, pilot-projekte, pružanje potpore obrazovanju u području aktivnog građanstva, službe za podršku ili slične zajedničke resurse.

Informacijska tehnologija primjenjuje se na izborima za zbrajanje glasova i prenošenje rezultata ili se upotrebljava (iako rijetko u EU-u) u obliku elektroničkih uređaja za glasanje ili elektroničkog glasanja. Iako države članice u pravilu nerado primjenjuju informacijske

---

[17] Primjerice, Uredba (EU) 2019/452 od 19. ožujka 2019. o uspostavi okvira za provjeru izravnih stranih ulaganja u Uniji (SL L 79I, 21.3.2019., str. 1.–14.) uključuje izbornu infrastrukturu kao jedan od mogućih elemenata kritične infrastrukture koji treba uzeti u obzir pri procjeni mogu li učinci izravnih stranih ulaganja utjecati na sigurnost ili javni poredak.

[18] Nadovezujući se na prethodne preporuke o europskim izborima, na Direktivu (EU) 2016/1148 od 6. srpnja 2016. o mjerama za visoku zajedničku razinu sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava širom Unije (SL L 194, 19.7.2016., str. 1.–30.), koja bi se trebala revidirati ove godine, te na povezane preporuke (C(2018) 5949 final i C(2018) 900 final). U okviru javnog savjetovanja ispitanici su naveli kibernapade kao jednu od glavnih prijetnji integritetu izbora, posebno zbog činjenice da se za razmjenu i pristup informacijama o izborima, političkim strankama i kampanjama sve više upotrebljava internet. Dobar su primjer takvih napada operacije „hakiranja i objavljivanja informacija" (engl. *hack and leak*), kao što je bio slučaj s ruskim obavještajnim agencijama koje su pribavile i objavile dokumente Demokratskog nacionalnog odbora za vrijeme predsjedničke izborne kampanje u SAD-u 2016.

[19] http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=53645

[20] Izvješće Europske skupine regulatora za audiovizualne medijske usluge (2018.); https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/01/ERGA-2018-07-SG1-Report-on-internal-plurality-LQ.pdf

tehnologije u biračkom procesu, zbog pandemije bolesti COVID-19 i nužnog održavanja fizičke udaljenosti obnovljen je interes za rješenjima koja uključuju elektroničko glasanje[21]. Komisija će izraditi **priručnik o praksama elektroničkog glasanja**[22], i to zajedno s državama članicama i u bliskoj suradnji s Vijećem Europe, koje je već izdalo važne smjernice u tom području, kao i u području dostupnosti elektroničkog glasanja osobama s invaliditetom i starijim osobama.

Pojačat će se suradnja i razmjena povezana s izbornim pitanjima, uz što bolje iskorištavanje postojećih struktura, s državama u neposrednom susjedstvu EU-a te izvan EU-a, kao i s međunarodnim organizacijama poput Vijeća Europe[23], UNESCO-a i Ureda OESS-a za demokratske institucije i ljudska prava[24], kako bi se olakšala razmjena najbolje prakse i pružila potpora u rješavanju zajedničkih izazova, kao što su rješavanje pitanja vanjskog uplitanja i dezinformiranja u kontekstu izbora. S partnerskim se zemljama već provode aktivnosti u obliku pružanja potpore demokraciji i misija EU-a za promatranje izbora, čiji je mandat proširen na praćenje izbornih kampanja na internetu, praćenje društvenih medija i davanje preporuka u tom području. Kako bi se poduzele učinkovite mjere u vezi s preporukama, potrebno je konsolidirati njihove mogućnosti za pružanje konkretne tehničke potpore vladama i civilnom društvu u izradi okvira politika, sigurnih infrastruktura, regulatornih kapaciteta i nadzora te za razmjenu iskustava u otkrivanju, analizi i suzbijanju hibridnih prijetnji, uključujući dezinformiranje.

Djelovanja:

- *uspostava novog zajedničkog operativnog mehanizma i drugih mjera potpore, na temelju rada europske mreže za suradnju u području izbora, u cilju promicanja otpornih izbornih postupaka i provođenja daljnjih praktičnih mjera za zaštitu izborne infrastrukture od prijetnji, među ostalim od kibernapada,*
- *Komisija će organizirati događaj na visokoj razini na kojem će se okupiti različita tijela povezana s izborima kako bi se uklonile poteškoće navedene u ovom planu,*
- *jačanje suradnje u pogledu jednakog postupanja i uravnotežene medijske pokrivenosti tijekom izbora,*
- *priprema priručnika o praksama elektroničkog glasanja,*

[21] Vidjeti istraživanje Flash Eurobarometer br. 431 o biračkim pravima (2015.), u kojem se procjenjuje javna zabrinutost oko rizika povezanih s elektroničkim glasanjem, glasanjem putem interneta ili putem pošte. Utvrđeno je da su ljudi zabrinuti oko povjerljivosti i pouzdanosti glasanja, iako shvaćaju korisnost elektroničkog glasanja kao pomoći osobama s određenim specifičnim potrebama. Slični su rezultati dobiveni u Posebnom istraživanju Eurobarometra br. 477 (2018.) o demokraciji i izborima, u kojem je razmotrena zabrinutost ispitanika u pogledu elektroničkog glasanja, glasanja putem interneta ili putem pošte. Europski parlament 2016. dodijelio je Komisiji pilotna bespovratna sredstva za studiju *Study on the benefits and drawbacks of remote voting* (Studija o prednostima i nedostacima glasanja na daljinu), koji je uključivao sveobuhvatnu anketu o nacionalnom iskustvu s elektroničkim glasanjem i drugim alatima za glasanje na daljinu.

[22] Navedeno će se pitanje obraditi u *Izvješću o građanstvu za 2020*.

[23] U Zaključcima Vijeća od 13. srpnja 2020. o prioritetima EU-a za suradnju s Vijećem Europe u razdoblju 2020.–2022. demokracija je definirana kao jedan od tri prioritetna stupa suradnje.

[24] Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS) – Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR); https://www.osce.org/odihr

- *olakšavanje suradnje između mreža EU-a i partnerskih zemalja i međunarodnih organizacija u svrhu izgradnje kapaciteta i razmjene najbolje prakse u suzbijanju izbornih prijetnji i u svrhu promicanja visokih međunarodnih standarda u primjeni novih tehnologija,*
- *konsolidiranje kapaciteta misija EU-a za promatranje izbora u trećim zemljama u pogledu promatranja i ocjenjivanja izbornih kampanja na internetu i praćenja provedbe preporuka.*

2.4 Promicanje demokratskog angažmana i aktivnog sudjelovanja izvan izbora

Zalaganje za podupiranje dinamičnog civilnog društva te za promicanje i jačanje demokratskog sudjelovanja bit će u središtu rada Komisije u mnogim područjima, od građanstva Unije, ravnopravnosti i nediskriminacije, politike mladih, obrazovanja, kulture i istraživanja do upotrebe sredstava EU-a unutar Unije i u njezinu susjedstvu.

U nekoliko država članica poduzeti su novi koraci u participativnoj i deliberativnoj demokraciji kako bi se građane uključilo u donošenje odluka i ojačao njihov položaj u pitanjima od javnog interesa[25]. Povećanjem transparentnosti i uključivanjem građana u donošenje politika i odluka jačaju se demokratski legitimitet i povjerenje. Inicijative u tom području usko su povezane i nadopunjuju rad na promicanju prava koja proizlaze iz građanstva EU-a, među ostalim biračkih prava i uključivoga demokratskog sudjelovanja, što će biti detaljno opisano u Izvješću Komisije o građanstvu EU-a za 2020.

Komisija će nastaviti promicati **participativnu i deliberativnu demokraciju**, oslanjajući se na primjere kao što su sporazum o klimi, predstojeći projekti u okviru zelenog plana programa Obzor 2020. i europske građanske inicijative[26], kao i sudjelovanje građana u oblikovanju politika EU-a i postojećih zakona[27]. U godišnjem izvješću Komisije o vladavini prava[28] ocjenjuje se i uključivost zakonodavnog postupka te sudjelovanje civilnog društva. Cilj je konferencije o budućnosti Europe, koja je poligon za provedbu participativne i deliberativne demokracije na paneuropskoj razini, omogućiti ljudima iz cijelog EU-a da daju prijedloge za oblikovanje budućih politika EU-a. Konferencija će biti katalizator novih oblika sudjelovanja javnosti na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Osim toga, novom generacijom dijaloga s građanima poticat će se i inovativni oblici sudjelovanja i rasprava građana, među ostalim na transnacionalnoj razini.

Komisija potiče države članice da na najbolji način iskoriste relevantne strukturne i investicijske fondove EU-a za podupiranje i jačanje kapaciteta civilnog društva na nacionalnoj i lokalnoj razini te uključivanje organizacija civilnog društva u partnerstvo s različitim razinama javne uprave, među ostalim izgradnjom **infrastrukture za**

[25] Primjerice, na nedavnoj konvenciji *Convention citoyenne sur le climat* u Francuskoj ukazalo se na važnost uključivanja građana i jačanja njihova položaja pri rješavanju složenoga javnog problema kao što je smanjenje emisija ugljika. U Irskoj su skupštine građana pridonijele donošenju informiranih odluka o socijalnim pitanjima o kojima su mišljenja podijeljena, kao što je pobačaj. Drugi institucionalizirani procesi uključuju vijeća građana u dijelovima Austrije (Vorarlberg) i Belgije (Parlament Njemačke jezične zajednice Belgije (2019.), *Was passiert beim Bürgerdialog?*). Vidjeti i OECD (2020.), *Innovative citizen participation and new democratic institutions: catching the deliberative wave* (Inovativno sudjelovanje građana i nove demokratske institucije: iskorištavanje prilika koje nudi deliberativna demokracija) (OECD Publishing, Pariz).

[26] https://europa.eu/citizens-initiative/_hr

[27] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say.

[28] https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_hr

deliberativnu demokraciju. To će omogućiti bolje građansko sudjelovanje i angažman javnosti u oblikovanju prioriteta, među ostalim za inicijativu Next Generation EU u svakoj državi članici. Alati razvijeni za potporu konferenciji o budućnosti Europe, kao što je njezina višejezična digitalna platforma, omogućit će građanima i dionicima da iznesu prijedloge i organiziraju rasprave nakon same konferencije.

Deliberativna demokracija podupirat će se i u okviru Obzora 2020. i programa Obzor Europa koji će ga naslijediti, putem istraživanja, inovacija i prijenosa znanja o njezinu funkcioniranju u praksi, izazovima s kojima se suočava i njezinim potencijalnim učincima[29]. Osim toga, Komisija će nastaviti podupirati istraživanja kako bi se bolje razumjelo nezadovoljstvo građana demokracijom i pronašlo načine za njegovo otklanjanje demokratskim inovacijama, među ostalim inicijativama za građanski angažman i deliberativnu demokraciju. Novim programom Kreativna Europa akterima u kulturnom i kreativnom sektoru pružit će se nove mogućnosti za rad povezan s demokracijom i građanskim sudjelovanjem. Komisija će isto tako nastaviti promicati i braniti slobodu umjetnika da stvaraju bez cenzure ili zastrašivanja.

Komisija će osigurati i **uključivanje ravnopravnosti** u djelovanje na svim razinama radi **promicanja pristupa demokratskom sudjelovanju**, među ostalim u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava. To obuhvaća uključivost i ravnopravnost u demokratskom sudjelovanju, rodnu ravnotežu u politici i donošenju odluka[30] te proaktivne korake za suzbijanje antidemokratskih napada i govora mržnje kojima se žene[31], LGBTIQ osobe i manjinske skupine odvraća od političke aktivnosti. Posebna pozornost posvetit će se mladima u nepovoljnom položaju, osobama manjinskoga rasnog ili etničkog podrijetla[32], osobama s invaliditetom[33], osobama ili skupinama s nižim razinama digitalne pismenosti i digitalnog angažmana (npr. kućanstva s niskim prihodima koja nemaju lak pristup internetu ili starije osobe).

Promicanje aktivnog građanstva među **mladima** važna je značajka strategije EU-a za mlade (2019.–2027.)[34]. Dijalog EU-a s mladima pojačat će se aktivnostima sudjelovanja mladih u okviru programa Erasmus+ i Europskog portala za mlade. Novim programom Europskih snaga solidarnosti pružit će se više prilika za građanski angažman podupiranjem zajednica

---

[29] Ključne strateške smjernice programa uključuju stvaranje „otpornijeg, uključivijeg i demokratskijeg europskog društva”. Projekti iz posljednjih poziva na podnošenje prijedloga u okviru programa Obzor 2020. usredotočit će se, među ostalim, na demokratizaciju teritorijalne kohezije (iskušavanje deliberativnog angažmana građana i participativne izrade proračuna u regionalnim i urbanim politikama EU-a) i gradova kao područja političkih inovacija u jačanju deliberativne i participativne demokracije.

[30] Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.–2025. (COM(2020) 152) uključuje mjere za povećanje sudjelovanja žena u donošenju političkih odluka. U njoj se naglašava važnost promicanja sudjelovanja žena u svojstvu glasača i kandidata na izborima za Europski parlament 2024. Europske političke stranke koje traže financiranje EU-a poziva se da budu transparentne u pogledu rodne ravnoteže među svojim članstvom.

[31] https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf

[32] U akcijskom planu EU-a protiv rasizma za razdoblje 2020.–2025. (COM(2020) 565) naglašava se da postoje prepreke demokratskom sudjelovanju i zastupljenosti skupina koje se suočavaju s marginalizacijom, kao što su osobe manjinskoga rasnog ili etničkog podrijetla.

[33] U skladu s obvezama iz Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, čije su stranke EU i sve njegove države članice, a posebno članka 29. o sudjelovanju u političkom i javnom životu.

[34] Dijalog EU-a s mladima dopire do više od 50 000 mladih u svakom od 18-mjesečnih ciklusa i jedan je od najvećih pojedinačnih participativnih procesa za građane EU-a; https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_en

kojima je potrebna pomoć u EU-u i drugdje. Programom Prava i vrijednosti financirat će se kurikulumi kojima se promiče građanski, politički i demokratski angažman mladih radi potpore radu organizacija civilnog društva na poticanju i olakšavanju aktivnog sudjelovanja. Na vanjskoj razini, program za obrazovanje i podizanje svijesti o razvoju pridonosi aktivnom uključivanju mladih u suočavanje s globalnim izazovima i jačanje svijesti o univerzalnim vrijednostima.

Intenzivnije će se raditi na suzbijanju **govora mržnje na internetu**, koji može odvratiti ljude od izražavanja stajališta i sudjelovanja u internetskim raspravama. Komisija će 2021. predložiti inicijativu za **proširenje popisa kaznenih djela u EU-u** u skladu s člankom 83. stavkom 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na zločine iz mržnje i govor mržnje, uključujući govor mržnje na internetu. Nastavit će se i rad na „Kodeksu ponašanja za suzbijanje nezakonitog govora mržnje na internetu”[35]. Te će aktivnosti pridonijeti i povećanju sigurnosti novinara (vidjeti odjeljak 3.1.). Suzbijanje nezakonitoga internetskog sadržaja uz istodobno promicanje slobode izražavanja jedan je od glavnih ciljeva Akta o digitalnim uslugama.

Djelovanja:

- *poticanje upotrebe strukturnih fondova EU-a za financiranje civilnog društva i izgradnju kapaciteta i institucijske/administrativne infrastrukture za deliberativni građanski angažman i političko sudjelovanje,*
- *iskorištavanje sredstava EU-a i prilika u okviru strategije EU-a za mlade, građanskog obrazovanja, programa Kreativna Europa i programa za ravnopravnost kako bi se potaknuo pristup demokratskom sudjelovanju i povjerenje u demokraciju,*
- *suzbijanje govora mržnje i promicanje poštovanja u javnoj raspravi proširenjem popisa kaznenih djela u EU-u na zločine iz mržnje i govor mržnje.*

3. JAČANJE SLOBODE MEDIJA I MEDIJSKOG PLURALIZMA

Sloboda medija i medijski pluralizam, priznati Poveljom Europske unije o temeljnim pravima, bitni su za naše demokracije. Slobodni i pluralistički mediji ključni su u pozivanju osoba na vlasti na odgovornost i pomaganju građanima u donošenju informiranih odluka. Pružanjem pouzdanih informacija javnosti neovisni mediji imaju važnu ulogu u borbi protiv dezinformiranja i manipuliranja demokratskom raspravom.

Napadi, zlouporabe zakona o kleveti i drugi oblici zastrašivanja i pritiska, među ostalim pod okriljem organiziranog kriminala, štetni su za okruženje u kojem rade novinari[36]. Medijski sektor suočava se i s izazovima digitalne transformacije i selektivne uloge platformi u distribuciji vijesti na internetu. Navedeni su trendovi pogoršani pandemijom bolesti COVID-

[35] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_hr

[36] Europski sveučilišni institut (2020.), *Media Pluralism Monitor Report* (Izvješće o praćenju medijskog pluralizma). Alat za praćenje medijskog pluralizma, koji sufinancira EU, omogućuje sveobuhvatnu procjenu medijskog pluralizma u cijeloj Europi: https://cmpf.eui.eu/mpm2020-results/

19. To je dovelo do velikih gubitaka prihoda od oglašavanja, posebno za male i lokalne medije[37].

Došlo je do novih kršenja slobode medija[38], ponekad u ime suzbijanja dezinformacija na internetu. Tijekom 2020. najmanje 90 zemalja u svijetu, uključujući neke zemlje u EU-u i njegovu susjedstvu, nametnulo je ograničenja slobode medija zbog pandemije bolesti COVID-19[39].

Jasno je da je potrebno poboljšati internetsku i fizičku sigurnost novinara te njima i drugim akterima uključenima u zaštitu javnog interesa osigurati alate za zaštitu od zlouporabe sudskih postupaka. Boljim objavljivanjem informacija o tome tko posjeduje ili kontrolira medije te transparentnom i pravednom raspodjelom sredstava za državno oglašavanje može se zaštititi i pluralizam medija.

Uz ovaj akcijski plan za europsku demokraciju, akcijskim planom za medijski i audiovizualni sektor[40] nastojat će se riješiti pitanje financijske održivosti medijskog sektora, pomoći će se medijskoj industriji da se oporavi i potpuno iskoristi mogućnosti digitalne transformacije te će se dodatno poduprijeti medijski pluralizam. Ti planovi čine sveobuhvatan pristup za medijski sektor i temelje se na radu Europskog parlamenta i Vijeća[41]. U europskom akcijskom planu za ljudska prava i demokraciju navode se i konkretne smjernice za vanjsko djelovanje kojim se podupiru slobodni i pluralistički mediji diljem svijeta, posebno kao potpora sigurnosti i zaštiti novinara.

3.1 Sigurnost novinara

Izvješće o vladavini prava za 2020.[42] pokazalo je da su fizičke i internetske prijetnje i napadi na novinare u porastu u nekoliko država članica. Česte su kampanje ocrnjivanja, a opće zastrašivanje i politički motivirano uplitanje postali su uobičajena pojava. Posljednjih godina Europa je svjedočila brutalnim napadima na slobodne medije, uključujući ubojstva novinara, među ostalim Daphne Caruane Galizije u Malti te Jana Kuciaka i njegove zaručnice Martine Kušnírove u Slovačkoj. Tim je ubojstvima zajedničko da su im prethodile fizičke i pravne prijetnje žrtvama. Prijetnjama, koje se sve češće upućuju internetom, izložen je sve veći broj novinara. Meta su uznemiravanja, govora mržnje i kampanja ocrnjivanja, koje ponekad pokreću politički akteri u Europi i izvan nje[43]. Ti napadi posebno su usmjereni na novinarke. U Izvješću o vladavini prava za 2020. navodi se da takav pritisak ima „odvraćajući učinak" na novinare. To može dovesti do autocenzure i smanjiti prostor za javnu raspravu o važnim pitanjima.

Prepoznajući štetu koju prijetnje novinarima nanose funkcioniranju demokratskog društva, Odbor ministara Vijeća Europe donio je u travnju 2016. Preporuku o zaštiti novinarstva i

---

[37] U sektoru objavljivanja vijesti zabilježen je pad prihoda od oglašavanja od 30 % do 80 %, a u sektoru televizije 20 % tijekom općih ograničenja kretanja u drugom tromjesečju 2020. vidjeti COM(2020) 784.

[38] https://ipi.media/wpfd-2020-covid-19-accelerating-a-global-decline-in-media-freedom/

[39] https://rsf.org/en/news/nearly-half-un-member-countries-have-obstructed-coronavirus-coverage

[40] COM(2020) 784.

[41] Konkretno, nedavno izvješće Europskog parlamenta o jačanju slobode medija i zaključci Vijeća o zaštiti slobodnog i pluralističkog medijskog sustava.

[42] COM(2020) 580 final.

[43] Vidjeti Europski sveučilišni institut (2020.), *Media Pluralism Monitor Report* (Izvješće o praćenju medijskog pluralizma). Alat za praćenje medijskog pluralizma, koji sufinancira EU, omogućuje sveobuhvatnu procjenu medijskog pluralizma u cijeloj Europi: https://cmpf.eui.eu/mpm2020-results/

sigurnosti novinara i drugih medijskih aktera[44]. Vijeće Europe uspostavilo je i posebnu Platformu za promicanje zaštite novinarstva i sigurnosti novinara[45] radi praćenja upozorenja. Javna tijela dužna su štititi slobodu izražavanja i sigurnost novinara osiguravanjem povoljnog pravnog okruženja, ozbiljnim shvaćanjem prijetnji novinarima i odlučnim progonom napada. Međutim, sigurnost novinara i dalje se pogoršava, što dokazuje činjenica da Platforma bilježi sve veći broj upozorenja[46], te je potrebno bolje provoditi Preporuku[47].

Iako je stanje alarmantno, u nekoliko država članica razvijen je niz **dobrih praksi**[48]. One uključuju prekogranične inicijative, npr. Policijski kodeks za slobodu tiska inicijativa je koju su razvile organizacije za slobodu medija radi promicanja dijaloga između policijskih snaga i medijskih aktera[49]. Komisija je predana olakšavanju razmjene i širenja najbolje prakse kako bi se stvorilo sigurnije okruženje za novinare u cijelom EU-u.

Komisija će organizirati **strukturirani dijalog** u kojem će sudjelovati države članice i njihova regulatorna tijela za medije, predstavnici novinara, samoregulatorna tijela (vijeća za medije/tisak) i civilno društvo te kojim će se objediniti stručna znanja Vijeća Europe, OESS-a i UNESCO-a[50]. Dijalog će se održati u okviru **Europskog foruma za informativne medije**, koji će Komisija uspostaviti radi jačanja suradnje s dionicima u pitanjima povezanima s medijima[51]. Uključivanje pravosudnih tijela, tijela kaznenog progona i tijela za izvršavanje zakonodavstva država članica ključno je za učinkovito uklanjanje prijetnji s kojima se suočavaju novinari i smanjenje nekažnjavanja počinitelja.

Komisija će 2021. predložiti **preporuku o sigurnosti novinara**. Njome će se nastojati dodatno riješiti pitanja sigurnosti, uključujući ona istaknuta u Izvješću o vladavini prava za 2020., osigurati da države članice bolje provode standarde iz Preporuke Vijeća Europe te skrenuti posebnu pozornost na prijetnje novinarkama.

Za osiguravanje potpore novinarima ključno je i osiguravanje **stabilnih izvora financiranja**[52]. Primjerice, pilot-projekt Brzi odgovor za zaštitu slobode medija[53] usmjeren

---

[44] CM/Rec(2016)4. Popraćena je smjernicama o prevenciji, zaštiti, kaznenom progonu i promicanju informiranja, obrazovanja i jačanja svijesti u cilju poboljšanja sigurnosti novinara.

[45] Platforma olakšava prikupljanje, obradu i širenje informacija o ozbiljnim problemima u pogledu slobode medija i sigurnosti novinara u državama članicama Vijeća Europe, kako su zajamčene člankom 10. Europske konvencije o ljudskim pravima. Cilj joj je poboljšati zaštitu novinara, djelovanje protiv prijetnji medijskim djelatnicima i nasilja nad njima te kapacitete Vijeća Europe za rano upozoravanje i odgovor.

[46] U razdoblju 2015.–2019. zabilježeno je ukupno 652 upozorenja, od kojih je 78 % ostalo neriješeno. Samo od ožujka do lipnja 2020. zabilježeno je ukupno 126 upozorenja diljem Europe. Vidjeti Vijeće Europe (2020.), *Annual report by the partner organisations to the Council of Europe Platform to Promote the Protection of Journalism and Safety of Journalists* (Godišnje izvješće partnerskih organizacija Platforme Vijeća Europe za promicanje zaštite novinarstva i sigurnosti novinara).

[47] https://rm.coe.int/safety-implementation-guide-en-16-june-2020/16809ebc7c

[48] Dokumentirane su u Izvješću o vladavini prava za 2020. Primjerice, u Belgiji je Flamansko udruženje novinara pokrenulo posebnu dežurnu telefonsku liniju za napade na novinare. U Italiji je osnovan koordinacijski centar koji se bavi nasiljem nad novinarima. U Nizozemskoj su državno odvjetništvo, policija, Društvo glavnih urednika i Udruženje novinara potpisali protokol PersVeilig, kojim se žele suzbiti prijetnje, nasilje i napadi na novinare. Švedska je uspostavila nacionalne kontaktne točke i dodijelila resurse za potporu novinarima i bolje istraživanje zločina iz mržnje.

[49] Policijski kodeks za slobodu tiska, Europski centar za slobodu tiska i medija (ECPMF).

[50] Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu.

[51] COM(2020)784.

[52] To su ključni ciljevi predloženog programa Kreativna Europa za razdoblje 2021.–2027., kojim se po prvi put izdvajaju sredstva za promicanje medijskog pluralizma.

je na razvoj koordiniranih brzih odgovora na kršenja slobode tiska i medija, uključujući pravnu pomoć i praktičnu potporu (npr. skloništa) za novinare kojima je potrebna pomoć u državama članicama i zemljama kandidatkinjama.

EU aktivno promiče i podupire sigurnost novinara u svojem **vanjskom djelovanju** i politikama[54]. Nastavit će pratiti i jačati medijsko okruženje izvan EU-a s naglaskom na poticanju pluralizma neovisnih medija i sigurnosti novinara te služiti se javnom diplomacijom kako bi odgovorio na prijetnje novinarima i njihovo ometanje. Mehanizmom EU-a za zaštitu boraca za ljudska prava ProtectDefenders svake se godine osigurava financijska i pravna potpora i preseljenje stotina novinara[55]. Taj će se rad nastaviti, kao i pravna potpora novinarima i medijskim kućama u okviru tematskih i bilateralnih programa, posebno u slučajevima sudskog uznemiravanja i zlouporabe zakona o kibersigurnosti.

Djelovanja:

- *preporuka o sigurnosti novinara 2021., uzimajući u obzir nove internetske prijetnje s kojima se posebno suočavaju novinarke,*
- *strukturirani dijalog u okviru Europskog foruma za informativne medije s državama članicama, dionicima i međunarodnim organizacijama radi pripreme i provedbe preporuke,*
- *održivo financiranje projekata usmjerenih na pravnu i praktičnu pomoć novinarima u EU-u i drugdje, uključujući osposobljavanje novinara u području sigurnosti i kibersigurnosti te diplomatsku potporu.*

3.2 Suzbijanje zlouporabe strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja

Strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja (SLAPP-ovi) poseban su oblik uznemiravanja novinara i drugih uključenih u zaštitu javnog interesa koji se sve češće upotrebljava. Riječ je o neutemeljenim ili preuveličanim tužbama koje pokreću državna tijela, poslovne korporacije ili moćni pojedinci protiv slabijih stranaka koje u javnom interesu izražavaju kritiku ili šalju poruke koje su neugodne za podnositelje tužbe. Njihova je svrha cenzurirati, zastrašiti i utišati kritičare tako da ih se opterećuje troškovima pravne obrane dok ne odustanu od kritike ili protivljenja. Iako i akteri civilnog društva mogu biti ugroženi takvim inicijativama, novinari su posebno izloženi zbog prirode svojeg rada[56].

---

[53] https://www.mfrr.eu/

[54] U skladu sa „Smjernicama EU-a o ljudskim pravima koje se odnose na slobodu izražavanja na internetu i izvan njega iz 2014.”; vidjeti „Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020.–2024.” (JOIN(2020) 5 final, 25.3.2020.).

[55] Tijekom 2019. izravno je podržano 425 novinara.

[56] SLAPP-ovi se obično pokreću protiv pojedinačnih novinara, aktivista, boraca za ljudska prava ili organizacija civilnog društva koje imaju funkciju javnog nadzora. Vidjeti strateški dokument koji je potpisalo 100 nevladinih organizacija, *Ending gag lawsuits in Europe, protecting democracy and fundamental rights* (Zaustavljanje tužbi za ušutkavanje u Europi – zaštita demokracije i temeljnih prava);

https://www.ecpmf.eu/ending-gag-lawsuits-in-europe-protecting-democracy-and-fundamental-rights/

Nedavna studija[57] pokazuje da se u mnogim državama članicama SLAPP-ovi sve više koriste u okruženju u kojem raste neprijateljska aktivnost protiv novinara[58]. Iako većina završi oslobađajućom presudom, oni i dalje izazivaju ozbiljnu zabrinutost jer mogu prekinuti rad novinara i utjecati na njihovu vjerodostojnost. S obzirom na neravnotežu u moći i resursima, SLAPP-ovi mogu iznimno negativno utjecati na financijski položaj žrtava i proizvesti „odvraćajuće učinke" kojima ih se obeshrabruje ili sprečava u njihovu daljnjem radu u javnom interesu. SLAPP-ovi se često upotrebljavaju u kombinaciji s prijetnjama fizičkoj sigurnosti, primjerice, protiv Daphne Caruane Galizije u trenutku njezina ubojstva u tijeku je bilo 47 takvih tužbi u Malti i inozemstvu.

SLAPP-ovi se temelje na nacionalnom pravu, ali obrana od takvih tužbi može biti složenija i skuplja kada se namjerno podnose u drugoj sudskoj nadležnosti ili kada iskorištavaju razlike u nacionalnom postupovnom i međunarodnom privatnom pravu. SLAPP-ovi su često prekogranične prirode. Činjenica da je internetski medijski sadržaj dostupan u različitim nadležnostima omogućuje traženje najpovoljnijega pravnog sustava i otežava učinkovit pristup pravosuđu i pravosudnu suradnju.

Komisija će 2021. predstaviti **inicijativu za zaštitu novinara i civilnog društva od SLAPP-ova**. U okviru priprema za tu inicijativu, Komisija provodi studiju o pregledu stanja i vodit će tehničku fokusnu skupinu kako bi prikupila povratne informacije o vrsti pravne pomoći ili potpore koja bi se mogla predvidjeti za žrtve SLAPP-ova. Osim toga, osnovat će se nova stručna skupina sastavljena od pravnih stručnjaka, novinara, pripadnika akademske zajednice, članova civilnog društva i strukovnih organizacija kako bi se objedinilo stručno znanje te razmjenjivala i širila najbolja praksa u pružanju **pravne potpore novinarima i drugim akterima koji se suočavaju sa SLAPP-ovima**. Posebno pravosudno osposobljavanje isto bi tako trebalo pomoći sucima da nauče kako prepoznati slučajeve zlouporabe sudskih postupaka i da se koriste dostupnim alatima za njihovo rješavanje[59]. Relevantni prekogranični aspekti ispitat će se i u okviru evaluacije uredaba Rim II i Bruxelles Ia[60] do 2022.

Djelovanja:

- *osnivanje stručne skupine za SLAPP-ove početkom 2021.,*
- *predstavljanje inicijative za zaštitu novinara i civilnog društva od SLAPP-ova krajem 2021.*

---

[57] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf

[58] Platforma Vijeća Europe prati upozorenja koja se odnose na SLAPP-ove; vidjeti *Hands off press freedom: attacks on media in Europe must not become a new normal, annual report by the partner organisations to the Council of Europe Platform to Promote the Protection of Journalism and Safety of Journalists* (Ne dirajte slobodu medija: napadi na medije u Europi ne smiju postati nova normalnost, Godišnje izvješće partnerskih organizacija Platformi Vijeća Europe za promicanje zaštite novinarstva i sigurnosti novinara) (2020.).

[59] Komunikacija Komisije „Jamčenje pravde u EU-u – Europska strategija za pravosudnu izobrazbu za razdoblje 2021.–2024.", COM(2020) 713 final.

[60] Uredba (EZ) br. 864/2007 od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II") (SL L 199, 31.7.2007., str. 40.–49.) i Uredba (EU) br. 1215/2012 od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 351, 20.12.2012., str. 1.–32.).

3.3 Bliskija suradnja na izradi i provedbi profesionalnih standarda

Transparentnost i usklađenost s profesionalnim normama i standardima ključni su za povjerenje javnosti u medije. Neovisnost medija i sposobnost novinara da poštuju kodekse ponašanja i standarde izvrsnosti opterećeni su sve većim komercijalnim, a ponekad i političkim pritiskom.

Komisija od 2019. sufinancira pilot-projekt o vijećima za medije u digitalnom dobu[61], čiji je cilj povećati vidljivost tijela za samoregulaciju medija. Kao sljedeći korak, Komisija će promicati snažniju suradnju između nacionalnih vijeća za medije, drugih tijela za samoregulaciju medija, neovisnih regulatornih tijela za medije i mreža novinara. Cilj će biti jasnije utvrditi izazove i izraditi preporuke o politikama za poticanje novinarskih standarda u EU-u.

Komisija će istodobno nastaviti podupirati samoregulatorne inicijative kojima se promiču **profesionalni standardi**[62], uključujući povelje o uredničkoj neovisnosti, te rasprave o izazovima s kojima se suočavaju novinari. Konkretno, osigurat će se namjenska potpora u obliku bespovratnih sredstava u okviru međusektorskog potprograma u sklopu programa Kreativna Europa za suradnička partnerstva informativnih medija, što će uključivati izradu uredničkih standarda, osposobljavanje stručnjaka i razmjenu najbolje prakse.

Djelovanja:

- *potpora suradnji u EU-u između nacionalnih vijeća za medije, drugih tijela za samoregulaciju medija, neovisnih regulatornih tijela za medije i mreža novinara te inicijativama kojima se potiču novinarska partnerstva i standardi.*

3.4 Dodatne mjere za potporu medijskom pluralizmu

Transparentnost vlasništva nad medijima ključna je za procjenu pluralnosti medijskih tržišta. Vijeće Europe naglasilo je i važnost transparentnosti u omogućavanju javnosti da ocijeni informacije i mišljenja koja šire mediji[63]. Tijekom javnog savjetovanja za ovaj akcijski plan izražena je široka potpora određivanju jasnih obveza svim medijskim kućama i poduzećima da objave detaljne informacije o vlasništvu nad njima[64].

Revidirana Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama[65] važan je korak prema osiguravanju visokih standarda transparentnosti u europskom medijskom sektoru i poticanju nacionalnog zakonodavstva kojim se zahtijeva transparentnost vlasništva nad pružateljima medijskih usluga[66]. Rok određen državama članicama za prenošenje Direktive, koje se

---

61 https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/pilot-project-media-councils-digital-age-0

62 To uključuje izradu strukturnih i postupovnih pokazatelja vjerodostojnosti u medijskom sektoru, čime se promiče usklađenost s profesionalnim normama i etikom. Komisija sufinancira, primjerice, provedbu inicijative Journalism Trust https://jti-rsf.org/en

63 Preporuka CM/Rec(2018)11 Odbora ministara državama članicama o pluralizmu medija i transparentnosti vlasništva nad medijima.

64 Primjerice, 88 % ispitanika podržalo je uvođenje obveza za sve medijske kuće i poduzeća da na svojim internetskim stranicama objave detaljne informacije o vlasništvu nad njima.

65 Direktiva (EU) 2018/1808 od 14. studenoga 2018. o izmjeni Direktive 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) u pogledu promjenjivog stanja na tržištu (SL L 303, 28.11.2018., str. 69.).

66 Članak 5. stavak 2. Direktive (EU) 2018/1808.

trenutačno ocjenjuje, bio je 19. rujna 2020. „Izvješće o vladavini prava za 2020.” pokazalo je da neke države članice imaju dobro razvijene sustave za osiguravanje transparentnosti vlasništva nad medijima, dok druge nemaju takav sustav ili se suočavaju s preprekama u učinkovitom objavljivanju[67].

Da bi se poboljšalo razumijevanje i javna dostupnost informacija o vlasništvu nad medijima, Komisija će sufinancirati novi pilot-projekt **Alat za praćenje vlasništva nad medijima**, kojim se uspostavlja javno dostupna baza podataka s relevantnim informacijama o medijskim kućama, a Komisija ga namjerava proširiti kako bi se obuhvatile sve države članice. Na temelju rezultata tog projekta i revidirane Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama Europska skupina regulatora za audiovizualne medijske usluge mogla bi izraditi dodatne smjernice u tom području.

S obzirom na ozbiljne posljedice pandemije bolesti COVID-19, Komisija poziva države članice da **podrže medije** te pritom poštuju i promiču njihovu neovisnost, slobodu i pluralizam[68]. Odgovornost da se sektoru informativnih medija omogući da nastavi nuditi proizvode i usluge kojima se promiču pluralističke informacije te se istodobno natječe na otvorenim i učinkovitim tržištima prvenstveno je na državama članicama. Postojećim pravilima o državnim potporama pojašnjavaju se uvjeti pod kojima države članice mogu odobriti javnu potporu. Kako bi se olakšalo dobivanje potpora nacionalnih tijela, Vijeće je pozvalo Komisiju da ocijeni primjenu pravila o državnim potporama u sektoru tiska. Komisija procjenjuje potrebu za odgovarajućim djelovanjem[69]. Osim toga, privremeni okvir za državne potpore od 19. ožujka 2020. primjenjuje se i na posebne sektorske mjere, kao što su potpore sektoru tiska te glazbenom i audiovizualnom sektoru[70].

Državna financijska potpora u obliku oglašavanja od javnog interesa može biti ključna, posebno za neprofitne medije u zajednici i druge manje komercijalne oblike novinarstva. Međutim, bez odgovarajućih mjera za zaštitu neovisnosti medija **državno oglašavanje** može se upotrebljavati za vršenje neizravnog političkog pritiska na medije[71]. Transparentnim pravilima i pravednim kriterijima za dodjelu oglašavanja mogu se ublažiti rizici u tom području. Konkretno, tome može pomoći uspostava javno dostupnih registara

---

[67] Kako bi se omogućio bolji pregled pravila o transparentnosti medija, u okviru neovisne studije o provedbi Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama bit će u tom pogledu objavljena interaktivna baza podataka o nacionalnim zakonodavnim okvirima.

[68] Vidjeti i COM(2020) 575 final i JOIN(2020) 8 final.

[69] Kako bi se olakšala potpora medijima te povećala transparentnost i predvidljivost kontrole državnih potpora u tom sektoru, Komisija je izradila i redovito će ažurirati internetski repozitorij (https://ec.europa.eu/competition/sectors/media/sa_decisions_to_media.pdf) koji sadržava relevantnu praksu odlučivanja. Redovito ažurirane informacije o potporama koje dodjeljuju države članice dostupne su i u registru transparentnosti.

[70] Potpore dodijeljene na temelju privremenog okvira mogu se kumulirati s potporama na temelju uredaba o *de minimis* potporama (uredbe Komisije (EU) br. 1407/2013, br. 1408/2013, br. 717/2014 i br. 360/2012) koje su izuzete od obveze prijave, pod uvjetom da se poštuju odredbe i pravila o kumulaciji iz tih uredaba. Takvi su slučajevi 2020. zabilježeni u Danskoj, Italiji i Luksemburgu.

[71] „Izvješće o vladavini prava za 2020.” pokazalo je da mnoge države članice nemaju posebna pravila za raspodjelu sredstava za državno oglašavanje i da im nedostaje transparentnosti u pogledu kriterija raspodjele, dodijeljenih iznosa i korisnika. Komisija će nastaviti razmatrati to pitanje u okviru svojih budućih godišnjih izvješća.

ugovora u kojima se objavljuju dodijeljeni ugovori i njihove izmjene (što je poduprto Komisijinom strategijom javne nabave iz 2017.[72]).

Komisija će analizirati i postojeće nacionalne **propise o raznolikosti i koncentraciji medija** kako bi utvrdila osigurava li se njima pluralizam mišljenja na tržištima digitalnih medija i na koji način, posebno s obzirom na sve veću ulogu internetskih platformi. Utvrdit će mogućnosti za rješavanje problema u tom području i daljnje podupiranje raznolikosti medija u komplementarnosti s instrumentima tržišnog natjecanja, pravilima o slobodi poslovnog nastana i revidiranom Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama. Potonjom se državama članicama omogućuje da poduzmu mjere kako bi osigurale odgovarajuće isticanje audiovizualnih medijskih usluga od općeg interesa i ispunile ciljeve kao što su medijski pluralizam, sloboda govora i kulturna raznolikost.[73] Komisija će poticati zajednički pristup tom pitanju, kako je navedeno u akcijskom planu za medijski i audiovizualni sektor.

Djelovanja:

- *uspostava Alata za praćenje vlasništva nad medijima i izrada dodatnih mogućih smjernica o transparentnosti vlasništva nad medijima,*
- *poticanje mjera za transparentnu i pravednu dodjelu sredstava za državno oglašavanje,*
- *utvrđivanje mogućnosti za daljnju potporu raznolikosti medija i poticanje europskog pristupa isticanju audiovizualnih medijskih usluga od općeg interesa.*

4. SUZBIJANJE DEZINFORMACIJA

Važno je razlikovati različite pojave koje se obično nazivaju „dezinformacije” kako bi se omogućilo osmišljavanje odgovarajućih odgovora politike:

- **pogrešne informacije** lažni su ili obmanjujući sadržaj koji se dijeli bez štetne namjere, iako njegovi učinci mogu biti štetni, npr. kada osobe dijele lažne informacije s prijateljima i obitelji u dobroj vjeri,
- **dezinformacije** su lažni ili obmanjujući sadržaj koji se širi s namjerom zavaravanja ili osiguravanja ekonomske ili političke koristi i koji može naškoditi javnom interesu,
- **operacija utjecaja na informacije** odnosi se na koordinirane napore domaćih ili stranih aktera da utječu na ciljanu publiku koristeći se nizom obmanjujućih sredstava, uključujući suzbijanje neovisnih izvora informacija u kombinaciji s dezinformacijama, te
- **vanjsko uplitanje u informacijski prostor**, koje se često provodi kao dio šire hibridne operacije, može se definirati kao prisilno i obmanjujuće djelovanje stranih državnih

[72] Komunikacija Komisije „Kako unaprijediti funkcioniranje javne nabave u Europi i za nju” (COM(2017) 572 final).

[73] Članak 7.a i uvodna izjava 25. revidirane Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama. Kad je riječ o tim odredbama, 2020. osnovana je posebna podskupina ERGA-e kako bi se olakšalo zajedničko razumijevanje njezina područja primjene i potencijalnih odgovarajućih mjera, kojima bi se osiguralo odgovarajuće isticanje audiovizualnih medijskih usluga od općeg interesa, te regulatornih pristupa koje države članice mogu primijeniti.

aktera ili njihovih agenata kojim se onemogućuje slobodno stvaranje i izražavanje političke volje pojedinaca[74].

Za svaku vrstu tih pojava, ovisno o akteru, kanalu i utjecaju, potrebni su različiti odgovori politike, u skladu s temeljnim pravima i demokratskim standardima. Primjerice, pogrešne informacije, koje nisu namijenjene obmanjivanju, nanošenju štete javnom interesu ili ostvarivanju ekonomske koristi, u osnovi se mogu suzbiti proaktivnom komunikacijom, pružanjem pouzdanih informacija i boljim informiranjem o potrebi kritičke procjene sadržaja i izvora. Za suočavanje s ostalim pojavama u kojima postoji štetna namjera potreban je konkretniji odgovor i kontinuirano razvijanje naših sposobnosti. U skladu s tim i na temelju postignutog napretka[75], ovim se akcijskim planom utvrđuju daljnje mjere za suzbijanje dezinformacija, vanjskog uplitanja i operacija utjecaja.

Smanjenje poticaja u internetskom okruženju kojima se omogućuje isticanje takvog sadržaja isto je tako važan element odgovora. Operacije utjecaja na informacije i vanjsko uplitanje zahtijevaju snažniji i dobro koordiniran odgovor koji podrazumijeva primjenu drugih instrumenata i pristupa[76]. U tom kontekstu, službe Komisije i Europska služba za vanjsko djelovanje (ESVD) surađivat će s državama članicama, civilnim društvom i industrijom na određivanju zajedničkih definicija i metodologije u cilju suočavanja s različitim vrstama dezinformiranja i aktivnostima utjecaja. Europski parlament osnovao je Posebni odbor za vanjsko uplitanje u sve demokratske procese u Europskoj uniji, uključujući dezinformiranje (INGE), koji isto tako može doprinijeti rješavanju tog problema. EU će nastaviti ulagati u istraživanja u tom području te jačati svoju stratešku komunikaciju i aktivnosti podizanja svijesti.

Nadovezujući se i na iskustvo radne skupine East Stratcom ESVD-a u suzbijanju ruske kampanje dezinformiranja, EU je u zajedničkom akcijskom planu za borbu protiv dezinformiranja iz 2018.[77] utvrdio svoj pristup dezinformiranju. Uslijedili su konkretni koraci za suočavanje s valom dezinformacija o bolesti COVID-19[78], kao i o razvoju sigurnog i djelotvornog cjepiva. Rad EU-a u tom području i dalje će biti čvrsto ukorijenjen u europskim vrijednostima i načelima te će se njime u potpunosti štititi sloboda izražavanja. Mjerama navedenima u nastavku nastoji se spriječiti manipulativno isticanje štetnog sadržaja povećanjem transparentnosti, suzbijanjem manipulativnih tehnika i smanjenjem ekonomskih poticaja za širenje dezinformacija, kao i uvesti odvraćanje nametanjem troškova akterima koji sudjeluju u operacijama utjecaja i vanjskog uplitanja. Tim se mjerama ne nastoji niti se može narušiti pravo na izražavanje mišljenja, ograničiti pristup zakonitom sadržaju ili ograničiti postupovne zaštitne mjere, uključujući pristup pravnom lijeku.

---

[74] Vidjeti i Pamment, J., *The EU's role in fighting disinformation: Taking back the initiative* (Uloga EU-a u suzbijanju dezinformacija: Ponovno preuzimanje inicijative), Radni dokument Zaklade Carnegie za međunarodni mir, srpanj 2020.; dostupno na: https://carnegieendowment.org/2020/07/15/eu-s-role-in-fighting-disinformation-taking-back-initiative-pub-82286

[75] Za pregled mjera EU-a protiv dezinformiranja vidjeti JOIN(2020) 8 final, str. 2.

[76] Pamment, J., *The EU's role in fighting disinformation: Crafting a new disinformation framework* (Uloga EU-a u suzbijanju dezinformacija: Stvaranje novog okvira za dezinformiranje), Radni dokument Zaklade Carnegie za međunarodni mir, rujan 2020.; dostupno na: https://carnegieendowment.org/2020/07/15/eu-s-role-in-fighting-disinformation-taking-back-initiative-pub-82286

[77] JOIN(2018) 36 final.

[78] Zajednička komunikacija Europske komisije i visokog predstavnika, Borba protiv dezinformacija o bolesti COVID-19 – Prepoznavanje činjenica (JOIN(2020) 8 final).

Ključan je transparentniji i pouzdaniji digitalni ekosustav koji omogućuje procjenu širenja, dosega i stupnja koordinacije kampanja dezinformiranja. EU će podupirati važan rad novinara, organizacija civilnog društva i znanstvenika na održavanju zdravog i raznolikog informacijskog prostora, osobito u pogledu provjere činjenica.

4.1 Poboljšanje kapaciteta EU-a i država članica za suzbijanje dezinformacija

Operacije utjecaja na internetu i izvan njega mogu se relativno jeftino provesti i imaju ograničene negativne posljedice za one koji djeluju sa štetnom namjerom, što djelomično objašnjava njihovo širenje[79]. Isto tako, strani akteri mogu upotrijebiti informacije kao oružje[80]. Primjerice, strani akteri i određene treće zemlje (posebno Rusija[81] i Kina[82]) sudjeluju u ciljanim operacijama utjecaja i kampanjama dezinformiranja povezanima s bolešću COVID-19 u EU-u, njegovu susjedstvu i u svijetu te nastoje narušiti demokratsku raspravu, pojačati društvenu polarizaciju i poboljšati vlastiti ugled. Kada strani akteri primjenjuju manipulativne taktike kako bi obmanuli građane EU-a za vlastitu korist, prijetnja demokraciji zahtijeva sveobuhvatan i kolektivan odgovor. Istodobno jača i prijetnja od sudjelovanja domaćih aktera u dezinformiranju[83].

Preduvjet učinkovitih odgovora na dezinformacije, bilo da se pojavljuju kao izolirani slučaj bilo kao dio šire operacije utjecaja ili vanjskog uplitanja, jest temeljito razumijevanje izazova koje one donose. Dezinformiranje širenjem potpuno lažnog sadržaja samo je jedna od tehnika koje se upotrebljavaju, dok druge tehnike uključuju **iskrivljavanje informacija**, **obmanjivanje publike** i **manipulativne taktike** kao što su lažni profili i lažne aktivnosti kojima se na umjetan način ističu diskursi o određenim političkim pitanjima i iskorištavaju postojeće podjele u društvu.

Nove prijetnje zahtijevaju **pojačanu suradnju** unutar EU-a s relevantnim dionicima iz civilnog društva, akademske zajednice i privatnog sektora te s međunarodnim partnerima. Samo objedinjavanjem postojećeg znanja o hibridnim prijetnjama[84] u različitim sektorima (npr. dezinformiranje, kiberoperacije i uplitanje u izbore) EU može postići sveobuhvatno razumijevanje prijetnji i učinkovito odgovoriti na dezinformacije i operacije utjecaja. U strategiji EU-a za sigurnosnu uniju[85] poseban se naglasak stavlja na sustavno uključivanje

---

79 Primjerice, izvješće Centra izvrsnosti za stratešku komunikaciju NATO-a pokazuje da se razvoj cjelokupne industrije zasniva na manipulaciji društvenim medijima, uključujući kupovanje lažnih korisničkih računa, lažnih aktivnosti i sličnog, koji se na internetu mogu lako pronaći po niskoj cijeni.

80 Vidjeti, primjerice, *Information Manipulation – A challenge for our democracies* (Manipulacija informacijama – Izazov za naše demokracije), francusko Ministarstvo za Europu i vanjske poslove i Ministarstvo obrane.

81 www.EUvsDisinfo.eu identificirao je više od 500 primjera proruskih dezinformacija o bolesti COVID-19 u svojoj javno dostupnoj bazi podataka koja sadržava više od 10 000 primjera proruskih dezinformacija.

82 ESVD je u svojem javnom analitičkom izvješću opisao aktivnosti stranih država, npr.: https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/

83 Pamment, J., *The EU's role in fighting disinformation: Taking back the initiative* (Uloga EU-a u suzbijanju dezinformacija: Ponovno preuzimanje inicijative), Radni dokument Zaklade Carnegie za međunarodni mir, srpanj 2020.; dostupno na: https://carnegieendowment.org/2020/07/15/eu-s-role-in-fighting-disinformation-taking-back-initiative-pub-82286

84 Proces podizanja svijesti iz svih dostupnih izvora o stanju u pogledu hibridnih prijetnji unutar EU-a do danas vode Obavještajni i situacijski centar EU-a (INTCEN) i njegova jedinica za otkrivanje hibridnih prijetnji.

85 COM(2020) 605 final.

pitanja hibridnih prijetnji u oblikovanje politika, kako bi se odgovorilo na povećani rizik od hibridnih napada državnih i nedržavnih aktera kombinacijom kibernapada, štete na kritičnoj infrastrukturi, kampanja dezinformiranja i radikalizacije političkog diskursa.

Komisija i visoki povjerenik **jačat će strukture suradnje** u tom području unutar EU-a, ali i s međunarodnim partnerima. Sustav brzog uzbunjivanja i dalje će surađivati s međunarodnim partnerima kao što su NATO i G7, ali će se, prema potrebi, istražiti i mogućnosti suradnje s drugim relevantnim organizacijama kao što su Agencija EU-a za kibersigurnost (ENISA), Europski opservatorij za digitalne medije (EDMO)[86] i Europol.

Osim sustava brzog uzbunjivanja, europska mreža za suradnju u području izbora radi i na razvoju učinkovitih odgovora na dezinformacije kada su one dio šire hibridne prijetnje, i to podržavanjem suradnje između država članica i olakšavanjem povezivanja s međunarodnim tijelima kao što je Vijeće Europe i OESS-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava, u okviru svojeg sveobuhvatnog pristupa slobodnim i pravednim izborima u Europi. Redovitom suradnjom i održavanjem zajedničkih sastanaka relevantnih struktura koje se bore protiv dezinformiranja omogućit će se optimalno iskorištavanje njihova opsežnog znanja te razvijanje multidisciplinarnog odgovora na dezinformacije.

Institucije EU-a osigurat će jačanje svoje **unutarnje koordinacije** u području dezinformiranja, uz jasan protokol za brzo prikupljanje znanja i resursa kao odgovor na konkretne situacije, primjerice uoči izbora za Europski parlament. To bi se temeljilo na pristupu primijenjenom na dezinformacije o bolesti COVID-19, u okviru kojeg je uspostavljen sustav pojačane koordinacije kao odgovor na teže izazove. Države članice poziva se da više ulažu u relevantne mreže te da osiguraju (i na nacionalnoj razini) odgovarajuću koordinaciju između onih koji ih predstavljaju na različitim forumima, kako bi se osigurala učinkovita suradnja i usklađeni, sveobuhvatni odgovori.

EU neprestano poboljšava svoje sposobnosti razotkrivanja metoda kojima razni akteri utječu na informacije te proziva počinitelje. Međutim, s obzirom na to da se prijetnje stalno mijenjaju, EU mora sustavnije upotrebljavati sve raspoložive instrumente iz svojeg **paketa instrumenata za suzbijanje vanjskog uplitanja i operacija utjecaja** te ih dalje razvijati, među ostalim i **nametanjem troškova počiniteljima**[87], uz puno poštovanje temeljnih prava i sloboda. Mogući načini za to kreću se od javnog utvrđivanja uobičajenih tehnika (čime bi postale operativno neupotrebljive) do izricanja sankcija u slučaju ponavljanja takvih djela. Potrebno je dodatno razviti paket instrumenata za odgovor. Komisija i Visoki predstavnik za vanjske poslove i sigurnosnu politiku istražit će konceptualne i pravne aspekte osmišljavanja odgovarajućih instrumenata, nastojeći ostvariti sinergiju s okvirom za zajednički diplomatski odgovor EU-a na zlonamjerne kiberaktivnosti („alati za kiberdiplomaciju”)[88].

---

[86] EDMO je osnovan u listopadu 2020. Temelji se na radu neovisne multidisciplinarne zajednice znanstvenika, provjeravatelja činjenica i drugih relevantnih dionika, a cilj mu je pridonijeti većoj otpornosti i boljem razumijevanju dezinformiranja. Osim toga, pojačat će se suradnja između sustava brzog uzbunjivanja i europske mreže za suradnju u području izbora, kako bi se omogućilo bolje iskorištavanje širokog znanja tih dviju mreža.

[87] 74 % sudionika javnog savjetovanja podržalo je nametanje troškova za države koje provode organizirane kampanje dezinformiranja. Organizacije civilnog društva naglasile su potrebu da prijetnja ciljanim sankcijama bude vjerodostojnija i učestalija, što bi povećalo troškove stranih operacija utjecaja i odvratilo aktere od uplitanja.

[88] https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2017/06/19/cyber-diplomacy-toolbox/

EU će nastaviti podupirati rad na izgradnji **otpornosti u trećim zemljama**, na opremanju društava i demokratskih vlada sredstvima za odgovor na vanjske prijetnje od dezinformiranja te na podizanju svijesti o europskim vrijednostima i projektima koje podupire EU, posebno u europskom susjedstvu i regiji proširenja. To uključuje napore usmjerene na učinkovitiju komunikaciju o politikama i vrijednostima Unije, jačanje medijskog okruženja, uključujući i potporu većoj medijskoj slobodi i pluralizmu, te podizanje svijesti i izgradnju otpornosti na dezinformacije i operacije utjecaja.

Djelovanja:

- *izrada paketa instrumenata EU-a za borbu protiv vanjskog uplitanja i operacija utjecaja, uključujući nove instrumente kojima se omogućuje nametanje troškova počiniteljima, kao i jačanje ESVD-ovih aktivnosti i radnih skupina za stratešku komunikaciju,*
- *uspostavljanje novog protokola radi jačanja postojećih struktura suradnje za suzbijanje dezinformacija, u EU-u i na međunarodnoj razini,*
- *razvijanje zajedničkog okvira i metodologije za prikupljanje sustavnih dokaza o vanjskom uplitanju te strukturnog dijaloga s civilnim društvom, akterima iz privatnog sektora i drugim relevantnim dionicima kako bi se redovito preispitivalo stanje u pogledu prijetnji,*
- *povećanje potpore za izgradnju kapaciteta nacionalnih tijela, neovisnih medija i civilnog društva u trećim zemljama za utvrđivanje dezinformacija i stranih operacija te odgovor na njih.*

4.2 Više obveza i veća odgovornost za internetske platforme

Informacije koje se razmjenjuju na platformama društvenih medija sve su važnije za konzumaciju vijesti i političku raspravu. Međutim, internetskim se platformama zlonamjerni subjekti mogu koristiti za objavljivanje i isticanje lažnog i obmanjujućeg sadržaja te ih se kritiziralo zbog nedostatka transparentnosti u upotrebi algoritama za distribuciju sadržaja na internetu i zbog ciljanja korisnika na temelju goleme količine osobnih podataka dobivenih iz internetske aktivnosti.

Sustavima kao što su algoritmi za rangiranje i preporučivanje sadržaja, kojima se građanima olakšava pristup relevantnim informacijama, također se može manipulirati, posebno putem koordiniranih i nevjerodostojnih aktivnosti, kako bi se olakšalo širenje dezinformacija na internetskim platformama. Strogi nadzor platforme i znatna transparentnost prema korisnicima i znanstvenicima mogu pomoći u boljem razumijevanju i uklanjanju takvih prijetnji.

Ti i drugi problemi specifični za dezinformiranje utvrđeni su u nedavno objavljenoj evaluaciji Kodeksa dobre prakse u suzbijanju dezinformacija[89] (kojoj su se dobrovoljno pridružile platforme i drugi dionici). Komisija smatra da je za učinkovitije suzbijanje dezinformacija potreban konkretniji pristup koji se temelji na jasnim obvezama i koji podliježe odgovarajućim mehanizmima nadzora.

[89] COM(2020) 180 final.

Kao odgovor na nove rizike, Aktom o digitalnim uslugama predložit će se horizontalni okvir za regulatorni nadzor, odgovornost i transparentnost internetskog prostora. Predložit će se pravila kojima bi se osigurala veća odgovornost u pogledu načina na koji platforme moderiraju sadržaj te u pogledu oglašavanja i algoritamskih procesa. Vrlo velike platforme bit će obvezne procijeniti rizike koje predstavljaju njihovi sustavi – ne samo u pogledu nezakonitih sadržaja i proizvoda nego i sustavnih rizika za zaštitu javnih interesa i temeljnih prava, javnog zdravlja i sigurnosti. U tom kontekstu vrlo velike platforme morat će razviti i odgovarajuće alate za upravljanje rizikom te poduzeti mjere za zaštitu integriteta svojih usluga od uporabe manipulativnih tehnika. Aktom o digitalnim uslugama korisnicima će se pružiti znatne mogućnosti za osporavanje odluka platformi o uklanjanju ili označivanju sadržaja.

Aktom o digitalnim uslugama uspostavit će se i **koregulativni zaštitni mehanizam**[90] za mjere koje bi bile uključene u revidirani i osnaženi „Kodeks dobre prakse u suzbijanju dezinformacija". Na temelju tog koregulativnog pristupa, Komisija će ciljanim akcijama koje se bave problemima specifičnima za dezinformiranje usmjeriti napore na tri stupa:

- Komisija će izdati **smjernice**, usporedno s otvaranjem suzakonodavnih rasprava o Aktu o digitalnim uslugama, kojima će utvrditi način na koji bi platforme i drugi relevantni dionici trebali pojačati svoje mjere za uklanjanje nedostataka utvrđenih ocjenom Kodeksa dobre prakse u suzbijanju dezinformacija. S obzirom na osjetljivost tih pitanja, Komisija će slijediti **višedionički pristup** koji će osim platformi uključivati i druge dionike, kao što su oglašivači, mediji, civilno društvo, provjeravatelji činjenica i akademska zajednica;
- Komisija će, među ostalim u suradnji s ERGA-om, naknadno pozvati potpisnike i relevantne skupine dionika da u skladu sa smjernicama **osnaže Kodeks dobre prakse u suzbijanju dezinformacija**;
- Komisija će uspostaviti i **čvršći okvir za periodično praćenje osnaženog Kodeksa dobre prakse u suzbijanju dezinformacija**. Taj će se okvir temeljiti na iskustvu stečenom praćenjem dezinformacija povezanih s bolešću COVID-19[91].

Osim toga, potrebna je snažnija provedba **Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka**[92] u pogledu internetskih platformi i drugih aktera koji utječu na širenje dezinformacija, u skladu sa smjernicama Europskog odbora za zaštitu podataka iz rujna 2020.[93]

Na temelju smjernica koje je izdala Komisija, osnaženim Kodeksom dobre prakse u suzbijanju dezinformacija težit će se ostvarivanju sljedećih ciljeva:

– **praćenje učinka dezinformiranja i učinkovitosti politika platformi** na temelju novoga metodološkog okvira koji uključuje načela za definiranje ključnih pokazatelja uspješnosti (KPU-ova). U tom kontekstu platforme moraju pravodobno staviti na

---

[90] Velik broj ispitanika podržava mogućnost provedbe Kodeksa dobre prakse u suzbijanju dezinformacija i njegovo kombiniranje s nekim oblikom regulacije. Taj pristup posebno podržavaju regulatorna tijela, organizacije civilnog društva i akademska zajednica.

[91] JOIN(2020) 8 final.

[92] Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

[93] https://edpb.europa.eu/our-work-tools/public-consultations-art-704/2020/guidelines-082020-targeting-social-media-users_hr

raspolaganje informacije o svojim politikama i omogućiti pristup relevantnim podacima, posebno kako bi se, među ostalim, omogućilo mjerenje napretka u odnosu na ključne pokazatelje uspješnosti;

- **podupiranje odgovarajuće vidljivosti pouzdanih informacija od javnog interesa**[94] **i zadržavanje pluralizma mišljenja**: razvijanjem standarda odgovornosti (zajednički određene referentne vrijednosti) za sustave za rangiranje i preporučivanje sadržaja te dostupnošću pokazatelja pouzdanosti izvora korisnicima;
- **smanjenje monetizacije dezinformacija povezanih sa sponzoriranim sadržajem**: u suradnji s oglašivačima, ograničavanje lažnog ili obmanjujućeg tematskog oglašavanja na internetskim platformama ili na internetskim stranicama trećih strana, kao i oglašavanja na internetskim stranicama na kojima se objavljuju dezinformacije[95];
- pospješivanje provjere činjenica **uspostavljanjem transparentnih standarda i postupaka za otvorenu i nediskriminacijsku suradnju** između provjeravatelja činjenica i platformi te poticanje suradnje[96];
- jačanje integriteta usluga koje nude internetske platforme razvojem odgovarajućih **mjera za ograničavanje umjetnog isticanja** kampanja dezinformiranja;
- osiguravanje **učinkovitog otkrivanja podataka u svrhu istraživanja** dezinformacija izradom okvira u skladu s primjenjivim regulatornim zahtjevima i na temelju uključenosti svih relevantnih dionika (i to neovisno o političkom utjecaju). Europski opservatorij za digitalne medije (EDMO) može olakšati izradu takvog okvira. Komisija napominje da Općom uredbom o zaštiti podataka platformama nije *a priori* i općenito zabranjeno dijeliti osobne podatke sa znanstvenicima[97].

Djelovanja:

- *izdavanje smjernica za osnaživanje Kodeksa dobre prakse u suzbijanju dezinformacija (proljeće 2021.),*
- *sazivanje potpisnika Kodeksa dobre prakse u suzbijanju dezinformacija i relevantne skupine dionika kako bi se Kodeks osnažio u skladu sa smjernicama,*
- *uspostavljanje trajnog okvira za praćenje Kodeksa.*

4.3 Omogućivanje donošenja informiranih odluka građanima

Svatko ima ulogu u borbi protiv dezinformacija i pogrešnih informacija. Medijska pismenost, uključujući i kritičko razmišljanje, učinkovit je kapacitet koji građanima svih dobnih skupina pomaže u snalaženju među vijestima, u prepoznavanju različitih vrsta

[94] Tijekom krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 internetske platforme promicale su točne i pouzdane informacije o bolesti COVID-19 od Svjetske zdravstvene organizacije, nacionalnih zdravstvenih tijela i neovisnih medija. Uvedeni su novi alati kao što su informativne ploče, kartice, skočni prozori, karte i podsjetnici koji korisnike izravno vode do pouzdanih višejezičnih izvora informacija. Međutim, važno je da građani uvijek imaju pristup većem broju izvora.

[95] Globalni indeks dezinformacija nedavno je procijenio da troškovi oglašavanja na internetskim domenama za objavljivanje dezinformacija iznose 235 milijuna USD godišnje: https://disinformationindex.org/

[96] Uz medije i druge relevantne aktere, provjeravatelji činjenica imaju posebnu ulogu u razvoju pokazatelja vjerodostojnosti i u kontroliranju objavljivanja oglasa.

[97] U tom smislu vidjeti i „Pravila o zaštiti podataka kao jedan od stupova jačanja položaja građana i pristupa EU-a digitalnoj tranziciji – dvije godine primjene Opće uredbe o zaštiti podataka”, SWD/2020/115 final, str. 27.

medija i njihova funkcioniranja, u kritičkom razumijevanju društvenih mreža i u donošenju informiranih odluka[98]. Vještine medijske pismenosti pomažu građanima da provjere informacije prije nego što ih podijele, da razumiju tko stoji iza njih, zašto su im distribuirane i jesu li vjerodostojne. Digitalna pismenost omogućuje osobama pametno, sigurno i etično sudjelovanje u internetskom okruženju.

Suzbijanje dezinformacija i govora mržnje obrazovanjem i osposobljavanjem te promicanje otvorenih političkih rasprava ključni su za učinkovito sudjelovanje u društvu i demokratskim procesima te su važan prioritet akcijskog plana za digitalno obrazovanje[99]. Više od 40 % mladih smatra da se o kritičkom mišljenju, medijima i demokraciji ne uči dovoljno u školama. U tom je kontekstu promicanje građanskog obrazovanja ključno kako bi se osiguralo da mladi posjeduju socijalne i građanske kompetencije, da su otvorenog uma, da kritički razmišljaju te da u potpunosti sudjeluju u našim raznolikim društvima. U skladu s tim, osiguravanje akademske slobode u ustanovama visokog obrazovanja okosnica je svih politika visokog obrazovanja razvijenih na razini EU-a.

Komisija će, u suradnji s Europskim opservatorijem za digitalne medije (EDMO) i Stručnom skupinom za medijsku pismenost, uložiti dodatne napore u **jačanje medijske pismenosti** različitim pristupima i nastaviti podupirati nacionalne kampanje za medijsku pismenost. Revidiranom Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama od država članica zahtijeva se promicanje razvijanja vještina medijske pismenosti. Osim toga, njome se platforme za razmjenu videozapisa obvezuju na uspostavu učinkovitih alata za medijsko opismenjivanje i podizanje svijesti korisnika. Razvijanje tih vještina obuhvaćeno je i akcijskim planom za medijski i audiovizualni sektor, u okviru kojeg bi građanima trebalo pružiti vještine potrebne za potpuno razumijevanje mehanizama kojima se oblikuje internetska interakcija među korisnicima, među ostalim s pomoću alata za medijsko opismenjivanje i smjernica za države članice.

Komisija će podupirati projekte medijske pismenosti kroz novi međusektorski potprogram u okviru programa Kreativna Europa. Projekti medijske pismenosti podupirat će se i kroz razne druge programe u koje su uključeni mladi i škole (npr. Erasmus+ i Europske snage solidarnosti). Prioritetna tema inicijative „eTwinning” (kojom se školama, nastavnicima i učenicima diljem EU-a pomaže da surađuju s pomoću novih tehnologija) u 2021. bit će „medijska pismenost i dezinformacije”. EDMO i multidisciplinarna zajednica koju koordinira pružit će potporu nacionalnim kampanjama za medijsku pismenost čiji je cilj jačanje sposobnosti građana da procijene kvalitetu i istinitost informacija na internetu, uključujući građane s dodatnim potrebama. Kroz rad svojih nacionalnih centara EDMO će utvrditi konkretne probleme koje je potrebno riješiti. Komisija će uložiti dodatne napore za sljedeće izdanje Europskog tjedna medijske pismenosti. Blisko će surađivati i s međunarodnim organizacijama kao što je UNESCO.

Osim toga, Komisija će raditi na izradi **zajedničkih smjernica za nastavnike i nastavno osoblje** kako bi se obrazovanjem i osposobljavanjem potaknula digitalna pismenost i suzbijanje dezinformacija, kao što je utvrđeno akcijskim planom za digitalno obrazovanje. U tom kontekstu surađivat će s više dionika, uključujući civilno društvo, europska tehnološka

---

[98] Osim toga, novim prijedlogom o europskom digitalnom identitetu najavljenim za 2021. olakšat će se obavljanje zadaća i pristup uslugama na internetu u cijeloj Europi te će se korisnicima osigurati veća kontrola i osjećaj sigurnosti u pogledu podataka koje dijele i načina na koji se upotrebljavaju.

[99] COM(2020) 624 final.

društva i operatere, radiotelevizijske kuće, novinare, Stručnu skupinu za medijsku pismenost, EDMO, nacionalna tijela, roditelje, učenike i mlade. Smjernice će ići ruku pod ruku s novim inicijativama za razvoj inovativnih načina suzbijanja dezinformacija, kao što je hakaton EUvsDisinfo.

Komisija će podupirati **uključivanje novinara** u aktivnosti medijske pismenosti, osobito kroz inicijative „povratak u školu" u okviru kojih će im se omogućiti da s učenicima raspravljaju o svojem radu i ulozi medija.

Potpora **civilnom društvu** (uključujući financiranje) bit će ključan element u borbi protiv dezinformiranja. Komisija će podržati inicijative kojima je cilj pomoći akterima civilnog društva da sudjeluju u javnoj raspravi. Pomoći će i u jačanju suradnje civilnog društva na europskoj razini. Ta će se suradnja poduprijeti kroz nekoliko programa u novom financijskom razdoblju[100], osobito kroz predloženi program Prava i vrijednosti za razdoblje 2021.–2027.[101]

Djelovanja:

- *podupiranje novih inovativnih projekata za suzbijanje dezinformacija u okviru raznih programa EU-a, posebno onih koje provode organizacije civilnog društva i ustanove visokog obrazovanja, uz sudjelovanje novinara,*
- *povećanje potpore i financiranja inicijativa te diversifikacija inicijativa, među ostalim onih koje provode organizacije civilnog društva, u cilju promicanja medijske pismenosti i pomaganja građanima da prepoznaju dezinformacije u EU-u i izvan njega.*

5. ZAKLJUČAK

Predsjednica von der Leyen u srpnju 2019. pozvala je na novi poticaj europskoj demokraciji, na veću ulogu Europljana i na dodatne napore Europe u njegovanju, zaštiti i jačanju naše demokracije.

Ovaj akcijski plan za europsku demokraciju, zajedno s novim europskim mehanizmom vladavine prava, novom strategijom za jačanje primjene Povelje o temeljnim pravima[102], kao i paketom mjera poduzetih za promicanje i zaštitu ravnopravnosti diljem EU-a, bit će ključan pokretač novog poticaja europskoj demokraciji za suočavanje s izazovima digitalnog doba. Predanost demokraciji isto je tako ugrađena u vanjsko djelovanje EU-a i središnji je stup njegova rada sa zemljama pristupnicama i susjednim zemljama.

Postupnom provedbom niza mjera predloženih u akcijskom planu u Europi će se osigurati snažniji demokratski temelji za suočavanje s izazovima dosad nezabilježenih gospodarskih, klimatskih i zdravstvenih kriza s kojima smo suočeni, uz puno poštovanje naših zajedničkih načela i vrijednosti. Komisija će 2023., godinu dana prije izbora za Europski parlament, preispitati provedbu akcijskog plana te razmotriti poduzimanje daljnjih koraka.

[100] Među ostalim, u okviru prijedloga za Erasmus+, Europske snage solidarnosti i program Media.
[101] COM(2018) 383 final od 7.6.2018.
[102] COM(2020) 711.

Komisija sa zanimanjem iščekuje daljnji angažman Europskog parlamenta i Vijeća, kao i širokog kruga javnih i privatnih nacionalnih aktera izvan vladinih tijela, koji će biti ključni za osiguravanje otpornosti naše demokracije.